

Fragment af et Brev til Udgiveren, og dennes Svar.

Fra en Landmand, som ei ønsker sig nævnet, har jeg modtaget en Skrivelse, hvori han ønsker, at jeg gjennem dette Skrivt skal svare paa de deri fremsatte Spørgsmaal. Med Beredvillighed opfylder jeg dette Ønske, men kan ei undlade at gjøre Spørgeren opmærksom paa, at for at give et aldeles passende Raad i saadan Anledning, behøves nøiagtig Kjendskab til Lokaliteten. — I Brevet siges:

”Bemeldte Hvedejord udgjør en jevn Flade af Størrelse omtrent 80 Tønder Land geometrisk, inddeelt i 5 Marker og for det meste af lige Grundbeseffenhed, nemlig kalkblandet Muldleer paa Kalksteensbund. Da her havees Hoverie, saa kan jeg ikke forandre denne Inddeling, men isvrigt giver Hoveriet mig frie Hænder over Jordens Afbenyttelse, da jeg selv besørger det Arbeide der ikke er betinget ved Hoverieforeningen. Mine længere fraliggende, af ringere Jordart bestaaende Marker, er jeg, deels formedelsf Afstanden, deels for Hoveriets Skyld, da Hvileaarene her ere flere, nødsaget at drive efter Forskrifter i Hoverieforeningen, og som jeg for det første, under mindre tvungne Omstændigheder, ikke heller finder mig tilskyndet at forandre. Derimod er al min Opmærksomhed henvendt paa den bedst muelige

Benyttelse af min nærmeste Hvedejord, og jeg har forestillet mig, at dette beqvemtest opnaaedes, ved derpaa at indføre Vexeldrivt. Ved at beholde Inddelingen i 5 Marker, vilde følgende Sædskifte uden Tvivl saa temmelig passe til Regler for denne Drivtsmaade. 1) Brakfrugter gjødede; 2) Byg; 3) Klover; 4) Hvede; 5) Havre. Men derimod fremstiller sig hos mig følgende Grunde: Gjødningsens Udførsel, der besørget ved Hoverie, skeer ikke paa en Nærstid, der passer til Foraarsfæd, men Gjødningen maae forbeholdes Vintersæden. Jeg har derfor troet det rigtigst at optage Jorden med Vikler eller Vikkeblanding, hvilke paa denne Jordart groer fortræffelig til (for Dyrkningen af egentlige Brakfrugter paa en saa stor Flade, i Sønders Land, er jeg desuden frygtløs, saalænge denne Cultur endnu i vores Eng er saa at sige aldeles fremmed for de større Jordbrug), gjøde Stubben, pløie den og atter pløie den til Hvede, der her maatte være omtrent ligesaavel placeret, som i gjødet Brak, naar Jorden imellem de to sidste Pløininger holdtes tilbørligen rensed ved Exterpatoren, et Redskab, som jeg, efter 3 Aars Erfaring, maae tilkjende al den Roes, som i den senere Tid er bleven det til Deel, og som jeg maae tilstaae, paa et iforveien fuldkomment skjærnet Jordsmon, langt overgaaer i Virkningen alt hvad der lader sig udrette ved Harven, endog den sværeste Brakharve, ja jeg har til min særde

les Glæde gjort den Erfaring hos mig, at naar
 Jordsmonnet først er tilstrækkeligen gennemarbejdet
 med Exterpatoren, saa har dette ikke allene voldet
 Odelæggelse af det for Haanden værende Ukrud,
 men har, saa at sige, tillige qvælt alt Andet i
 Rødselen, saa at jeg, efter at have imellem Brak-
 kens to sidste Pløininger eengang tilgavns brugt
 min Exterpator, aldrig har havt behov siden at
 røre den, men stedse funden Sædsuren saa reen
 og stjon som jeg ønskede. Paa Hveden kunde
 det uden Tvivl ret godt gaae an om Foraaret at
 saae Kløver, og Overharvningen vilde da endmere
 fra denne Side komme til Pas. Kløveren skulde
 benyttes i tredje Aar, dens Stubbe om Efteraaret
 følges og næste Foraar behandles til Byg, hvor-
 efter fulgte Havre, der saaledes endte Rotationen.
 Men — man veed at Kløveren under de lykke-
 ligste Varsler kan være underkastet Vanheld, hvil-
 ket jeg, saameget mere har at befrygte, som mine
 Jorder ligge lavt og ofte om Vinteren i Tøveir
 ere udsatte for at lide af Vandskade, saavel som
 formedelst den Efteraarsufred, hvorimod jeg, ifølge
 de Forhold hvorunder Bønderne rundt om mig
 dyrke og desværre sandsynligen endnu i lang Tid
 ville dyrke, ikke aldeles kan beskytte mig — og
 et saadant Uheld med Kløver, der berettigede til
 store Forventninger om en riig Høst, vilde være
 meget føleligt, ikke allene med Hensyn til Tabet af
 Kløveren, men ogsaa i Henseende til Virkningen

deraf for den vigtige Hvedesæd. Derimod har jeg den Erfaring, at Vikker aldrig mislykkes paa disse Jorder, og da denne Sæd altsaa er sikrere og giver, som jeg formoder, omtrent et lige saa stort Produkt, som en vellykket Kløvermark efter een Slet, saa har jeg troet at burde foretrække Vikkerne for Kløveren, og enten besaae Hvedestubben dermed efter een Pløining, hvorefter da fulgte Byg og Havre, eller tage Byg efter Hvede og derefter Vikker og tilsidst Byg eller Havre. Vel veed jeg at Vikkerne, ved at komme saa ofte igjen paa een og samme Plet, vil maaskee lykkes mindre vel, hvorom en Landmand nyeligen gav os et Bink i Landoec. Tidender, og som desuden stemmer med al Erfaring for Sæd og Græsarternes Vexling, men jeg tør paa den anden-Side troe, hvad jeg desuden har erfaret, at min Jord's naturlige gode Bestaaffenhed vil ingenslunde kunde modstaae denne Virkning. Overalt vil det være mig let, om en modsat Erfaring i Tiden skulde møde mig, hvilken jeg dog er overbeviist aldrig vil fremstille sig med egentlig Nysgerrighed, at indrømme Kløveren Plads istedetfor Vikkerne, til hvilket Valg jeg ogsaa nærmere vil lede mig ved Forsøg, som jeg i denne Anledning agter at anstille i Estertiden. Med Vikkeblanding har jeg imidlertid i Aar gjort Begyndelse, og med det onskeligste Udfald. Jeg avlede paa 16 Tønder Land 56 Læs Vikkehøe, som jeg i det mindste tør anslaae

til en Vægt af 56000 Pbd. eller 3500 Pbd. pr. Tønde Land, der noget nær er hvad Chaer beregner efter Vicker saaet i Gjødningen. Hos mig havde Marken iforveien baaret Vintersæd efter Brak og derpaa Byg. Jeg underkaster saaledes denne Drivtsplan Deres Vbheds indsigtsfulde Prøvelse. Et Raad, et Vink af Dem, vilde letteligen lede mig nærmere til Maalet, den, efter Omstændighederne, fordeelagtigste Benyttelse af en Jord, som jeg nok tør regne blandt de ualmindelig gode. Jeg tvivler ikke paa, at jo derpaa kunde indføres en høiere Cultur, end den der er Gjenstand for min Plan, men for det første kan jeg ikke tænke paa at stige høiere, da saadant i Udførelsen vilde være mere kunstlet, vilde end mere forsøge de Vanskeligheder, det koster at overvinde de Fordomme, som endnu stedse beherske vore Tjenestefolk imod alt Nyt, og vilde, med et forseilet, slet Udfald medføre Tab og være et Skrækkelillede for Mængden mod at vende af fra tilsvant Glendrian. Naar jeg endelig har berettet Deres Vbhed at jeg, for at indføre Vexeldrivt paa de titbenævnte 80 Tønder Land, ikke er i den Nødvendighed dermed at sætte Sommerstaldforing i Forbindelse, da jeg uden denne seer mig istand til at tilveiebringe den fornødne Gjødning, og at jeg, under disse Omstændigheder, for det første ikke heller inclinerer for dette vist nok ellers priselige Foretagende videre, end jeg allerede dermed har

befattet mig, og som blot indskrænker sig til mine Arbeidshestes Underhold; — tillader jeg mig endnu dette Spørgsmaal: Hvilke af Hr. Kammerraaden bekjendte Plove anseer De for mest stikket, med den mindste Kraftanstængelse, at iværksætte den dybeste Ploining? Thær antager, at man, uden at reolpløie, kan bringe Ploven til en Dybde af 12 Tommer, og, dersom jeg har forstaaet ham ret, uden en større Kraft end den der kan tilveiebringes ved 2 Heste. Hos mig vilde jeg paa sine Steder, hvis det var mueligt, endnu kunde pløie dybere og stedse bringe frugtbar Muld for Lyset. Derfor har den dybe Ploining bestandig paa disse Jorder viist en paafaldende frugtbar Virkning. Men ved Brugen af velconstruerede jydskke, saavel som holsteenke Hjulplove, har jeg ikke kundet bringe det til en dybere Ploining end 8 Tommer. Naaskee den Smallste eller Baylenke Plov, hvorom Thær taler og som Deres Vbhed ogsaa anbefaler den danske Landmand, var bedre stikket til denne Hensigt, baade i Henseende til Besvarelse af Kraft, og i Hensyn til dens dybere Gang? men Plove uden Hjul ansees her for Kunstværk, hvormed Ingen tør befatte sig. Jeg har selv næret denne Frygt, efter at jeg hos Andre har seet dem affkaffede, efter engang at være anskaffede, fordi, som det hedte, Folkene kunde og vilde ikke pløie med dem. Langt fra at ville antage som Grund til saadanne Forandringer, Redskabernes

Ubrugbarhed, er jeg meget mere indtaget af de Grunde, som indsigtfulde fordomsfrie Landmænd anføre til disse Ploves Ubefaling, og maaskee vil de Efterretninger, som Deres Vbhed har lovet os om den Banleyste Plov, saavel som hvad De mueligen vil have den Godhed, ifølge denne min Forespørgsel, at sige mig om den engelske Plovs Ubvendelighed paa min Jord, der i tør Forfatning koster Møje at pløie dybt, og gjennemfugtet eller i fugtigt Veirlig har den Ulempe, at den fede Muld nundgaaeligen klæber ved Redskabet, give mig Mod til at gjøre en Prøve med disse forbedrede Plovindretninger."

Mod den Plan, som Brevets Forfatter har udkastet, har jeg den Indvending, at umiddelbar efter Byg skal følge Havre, hvilket bliver end meer skadeligt, fordi Jordmon, af denne Slags, behøve jevnlig at skjernes, og fordi, i den her anførte blot femaarige Rotation, denne Feil mod Sædfølgen alt for ofte kommer igjen. Imidlertid kan Havren ikke undværes, uden ved at erstattes af en Plante, der, som Koder, kan indtage dens Plads, og da Billeblanding desuden efter Planen skal saaes to Gange i fem Aar, saa kan den umueligen træde i Havrens Sted. Ei heller kan Markernes Antal forandres, som Brevet viser os, hvortil jeg desuden ei vilde raade, da enhver Formindstelse eller Forøgelse af disses Antal, sædvan-

ligen medfører noget Tab i Obergangsaarene. Vexeldriften lader sig desuden, med næsten lige Lethed iværksætte paa hvilket som helst Antal Marker.

Vi forblive altsaa ved den antagne Bestemmelse af 5 Marker, men stræbe blot at fortrænge Havren, hvortil vi ikkun finde Hestebønner skikede, da Taler ei maae være om Rodfrugt, hvor med Brakmarken ellers kunde være dyrket og til sidst Vikkeblanding i Havrens Sted.

I de Egne, hvor Hestebønner dyrkes, er kun een Mening om dem, hvad enten man betragter dem som Hestefoder, eller som forberedende Sæd. Som Hestefoder sættes de over Havren, og man erkjender almindeligen, at ingen Afgrøde forbereder Jordsmonnet saa fuldkommen vel til Hvede, naar de nemlig radsaaes og behaffes, som disse.

Jeg formener derfor, at hvis jeg dyrkede under de her opgivne Forhold, vilde jeg med Brevets Forfatter able: 1) Vikker, paa hvis Stubbe Gjødningen udbragtes; 2) Radsaede Hestebønner; 3) Hvede; 4) Klsver eller Vikker; 5) Bng.

At Bønnerne radsaedes, er imidlertid en Betingelse for et heldigt Udfald, thi ellers kunde de ei behaffes, og Jorden altsaa ei blive fuldkommen skiftet til Hvede; men denne Radsaening er aldeles ikke vanskelig. Man maatte blot anskaffe sig den bekjendte lille Bønne-Saemaskine, der, som en Hjulbar, fremskydes af en Karl i hver

anden eller tredie Plovsure, hvor den da saeer Bønnerne, der tilhylles af den næste Plostrimmel. Ageren blev dernæst holdt reen med Harve eller Exstirpator, og naar Bønnerne vare høie nok, hyppedes de. — Saasnart Bønnerne vare modne, høstedes de, Stubbene opløiedes og Hveden saeedes.

Kunde derimod Rodfrugtafl indføres, saa kunde jo Sædsolgen vare: 1) Rodfrugt, men som da burde gjødes; 2) Byg; 3) Bikker eller Klober; 4) Hvede, og 5) (hvorfor ikke) Ærter, der jo maatte lykkes ganske fortræffeligen paa dette Jordmon; eller: 1) Rodfrugt; 2) Bønner; 3) Hvede; 4) Klober eller Bikker; 5) Byg. — Jeg indrømmer, at Tjenestefolkenes Uvillie er en, dog ei uovervindelig, Hindring for Indførelsen af denne eller hiin Forbedring. Er jeg blot levende overbeviist om et Foretagendes Gavnlighed, hvorledes skulde da mine Folk være istand til at standse mig, forudsat blot, at jeg iforveien vel har overtankt, hvad jeg egentligen vil, at jeg under Sværksættelsen ei taber mit Hovedsiemed af Sigte; at jeg er Landmand, det vil sige, kan selv vise den Uvillige, hvad jeg vil have gjort, og at jeg ei begynder for meget i det store, for ei at standses af uforudseete Hindringer. Den Klippe, hvorpaa den hele Ladning Fordom strander, er, uroffelig Bestemthed. Lad Folkene først eengang faae den Overbeviisning, at hvad Herren, som de sige, har

sat sig i Hovedet, naae Stee, saa ophøre de snart at lægge hans Willie Hindring i Veien.

Man troe, at jeg taler af Erfaring; thi da jeg ung og uerfaren begyndte min landoeconomiske Bane, stod jeg ene uden Veileder og uden de Agerdyrkningskredskaber, hvorved Bexeldrivten saa meget lettes. Fire Heste slæbte stonnende den klodsede danske Plov; Kartøfler avledes blot i Haven, Koer kjendte vi ikke; Kløver vilde Jorden ikke mere frembringe, men da vi dyrkede efter Høegh, uden Brak, saa havde vi desto flere Qviser. — Jeg fik Tilladelse at fremdrage en gammel engelsk Plov af Skuret, hvor den i adskillige Aar havde hvilet. De første Forsøg vare sikkerligen ei heldige, og jeg erindrer, at min Fader, da han saae den arbejde, smilende sagde: Det gaaer ud og ind, som Kong Baldemars Landevei! Heste og Folk vare næsten udmattede. Men Forsøgene gjentoges; snart gif Hestene, som den engelske Plov, bedre, og den danske sønderfloges til Beviis paa, at den for stedse var forstødt. Imidlertid gjorde Qviserne Plovarbeidet saare vaukseligt, men Kartøflerne fremkaldtes, og disse nye Hjelpetropper besejrede den gamle Kiende. Snart begyndte Staldfoeringen og Brugen af bedre Kredskaber; Bexeldrivten sæstede Rod og bredte sig lidet efter lidet over det Hele! Dette er et sngtrigen udkastet, men sandfærdigt Malerie af min Begyndelse som Landmand, og hvad jeg formaade, kan sik-

kerligen mange af mine Landsmænd, der blot leve for Agerbruget, end lettere iværksætte.

Paa det Spørgsmaal: Med hvilken Plov jeg troer man med mindst Kraftanstængelse kan ploie dybest, maae jeg svare — med den engelske! 2: Ploven uden Hjul, hvad enten der nu tales om den smalleste, bayleyske eller den saakaldte Fjederplov, der oftest bruges i min Egn, og blot fordi den ingen Hjul har, kaldes engelsk. Med enhver af disse Plove kan man, naar de stilles og indrettes dertil, ploie 12 Tommer dybt; men dertil udfordres stærke Heste, som dog ved saadan Ploining angribes og ei kunne forrette meget dagligen. Da jeg imidlertid ei ønsker, meer end een Gang i hvert Eædomløb, nemlig, naar jeg pløier til Kartofler, at ploie saa dybt, saa foretrækker jeg, at lade to Plove følge hinanden i samme Fure, og at lade hver især tage 6 Tommer Jord. Her til er nu den engelske Plov særdeles stikket, da den har den Indretning, at kunne sættes til eller fra Landet, og altsaa i dette Tilfælde kan flyttes saa meget til høire, at den ei afstjærer en nye Strimmel, men blot optager det, som den forrige Plov levede, og dette lægger den da, ifølge sin Muldfjelds Dannelse, godt oven paa den allerede henlagde Halvdeel af Strimmelen. Da det imidlertid er nødvendigt, især for at optage den sidste Halvdeel af Strimmelen, at have Ploven fuldkommen i sin Magt, saa troer jeg — indtil

10de Bindes 1ste Hefte. (6)

jeg bedre belæres — at egentlig og maaskee blot den engelske Plov er skicket til denne Pløiningsmaade.

Forresten er jeg i dette Dieblik i Besiddelse af en jydsk Plov til to Heste, og da jeg har modtaget den fra en udmærkt Landmand i Jylland, og folgelig tor haabe, at den er af den bedste Slags, saa vil jeg i den kommende Sommer vende istand til, med mere Bestemthed at svare paa Spørgsmaal, der saa ofte gjøres om denne Plov, hvis Muldfjeld — det seer man ved første Diekast — er urigtigen dannet; ja jeg troer lige saa urigtigen dannet, som Muldfjelden paa den syenske Plov til to Heste.
